

Grétsy László

Kérdezz – felelek

Szerkesztőségünk az alábbi, részben hasonló alakú szavak pontos jelentéskülönbségére volt kíváncsi. Grétsy László válaszait az olvasókkal is megosztjuk.

JEL – JELZÉS Tömerdek különbség van köztük, hiszen – gondoljuk csak meg! – a *jel* szónak az értelmező szótár kilenc jelentését adja meg, és ekkor még nem szóltam arról, hogy számos összetételnek is előtagja: *jelfogó, jelige, jelkép, jelkulcs* stb. A *jelzés* ezzel szemben mindössze jeladást, továbbá a tudományban az idegközpontba érkező ingert jelent, továbbá olyasmit (olyan dolgot: feliratot, ábrát, fényt stb.), amely valamit jelez.

JELÁTVITEL – JELÁTVIVÉS Az *átvitelnek* jó néhány főleg szakmai (nyelvészeti, informatikai, műszaki nyelvi, kereskedelmi) jelentése van, az *átvivés* ellenben a nyelvben alig használatos, inkább csak lappangó szó, amely az *átvitelnek* nem lehet vetélytársa.

JELVIVŐ – JELHORDOZÓ Egyik sem szótározott szó, de adott szövegben előfordulhat. Lényeges jelentésbeli különbséget nem érzek köztük.

SAJÁTSÁG – SAJÁTOSság Mindkettő valamilyen különös, valakire jellemző, más(ok)tól eltérő, megkülönböztető tulajdonságot jelent. Mindkettő használható, de melléknévi származéka csak az előbbinek van: *sajátságos*.

SAJÁTOS – SAJÁTLAGOS Mindkettő azt jelenti: 'a maga mivoltában különös, jellemző, sajátosság'. A különbség csak stilisztikai, a *sajátlagos* ugyanis régies, sőt ódon hangulatú. Szaktudományokban hagyományos formaként elő-előfordul, és nem is hibáztatható.

SZOKÁSOS – SZOKVÁNYOS A *szokvány* főnév főleg a kereskedelmi nyelvben él; az üzleti életben kialakult szokásos módot, eljárást, illetve az átlagos, megszokott (minőségű) dolgot jelenti. A *szokványos* melléknévi származék 'minden újszerűség nélküli', illetőleg 'gyakran előforduló' értelemben más nyelvi rétegekben is jelentkezik, így az orvosi nyelvben is, például: *szokványos* nátha. Használata elfogadható. A megszokottabb és a szélesebb jelentéskörű szó azonban a *szokásos*, amely szinte minden helyzetben jól megfelel. Két fő jelentése: 1. Általános vagy egyéni szokás szerinti. 2. Törvényszerűen vagy az általános tapasztalattal egyezően, szabályszerűen előforduló, jelentkező.

Az írónak a nyelv a hazája. Ovidius tomi száműzetésében latinul írt tovább, Victor Hugo angliai emigrációjában franciául, Thomas Mann Amerikába kényszerítve is németül. Nyelvéből kilépni az írónak legfeljebb a nyelve tud, a tolla nem. De bármilyen jól beszél is az idegen idiómát – a német Heine vagy az angol Wilde a franciát –, papírja fölé hajolva, amikor teremteni kíván vagy kényszerül, az anyanyelv vonzásába kapaszkodik. Olyan hatalmas inger ez, amelyre másképp, mint honi nyelvén, nem tud válaszolni. Idegen nyelven írni végső soron annyit tesz, mint földünkötől elrugaszkodva csillagködökbe markolni.

Déry Tibor: *Az írónak nyelve a hazája*